

SECTION 4. ECONOMIC LAW AND ECONOMIC PROCEDURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-20>

AGENCY CONTRACT: CERTAIN ASPECTS OF LEGAL REGULATION

АГЕНТСЬКИЙ ДОГОВІР: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Almashi I. M.

*PhD of Law, Associate Professor
of the Department of Management,
Entrepreneurship and Trading
Uzhhorod Institute of Trade
and Economics of the State University
of Trade and Economics
Uzhhorod, Ukraine*

Алмаші І. М.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри менеджменту,
підприємництва та торгівлі
Ужгородський торговельно-
економічний інститут
Державного торговельно-
економічного університету
м. Ужгород, Україна*

Kokin V. V.

*Student
Uzhhorod Institute of Trade
and Economics of the State University
of Trade and Economics
Uzhhorod, Ukraine*

Кокін В. В.

*студент
Ужгородський торговельно-
економічний інститут
Державного торговельно-
економічного університету
м. Ужгород, Україна*

В умовах євроінтеграції України одним із першочергових завдань є уніфікація законодавства України, збереження економіки держави, прийняття норм права задля покращення діяльності суб'єктів господарювання. В сфері господарювання одним із найбільш поширених договорів на практиці є агентський договір, яким регулюється інститут комерційного представництва.

Правове регулювання агентського договору здійснюється ст. 297 ГК України [1], у відповідності до якої за агентським договором одна сторона (комерційний агент) зобов'язується надати послуги другій стороні (суб'єкту, якого представляє агент) в укладенні угод чи сприяти їх укладенню (надання фактичних послуг) від імені цього суб'єкта і за його рахунок. Агентський договір повинен визначати сферу,

характер і порядок виконання комерційним агентом посередницьких послуг, права та обов'язки сторін, умови і розмір винагороди комерційному агенту, строк дії договору, санкції у разі порушення сторонами умов договору, інші необхідні умови, визначені сторонами.

На практиці агентськими договорами врегульовується широкий спектр відносин, починаючи від торговельної і завершуючи представницькими та/або посередницькими відносинами в окремих видах професійної діяльності (ріелторської, біржової, дилерської тощо). Адже за своїм змістом відносини, засновані на агентському договорі й відповідно до їх триваючого характеру, охоплюють широкий спектр видів комерційної діяльності. Зазвичай такі відносини пов'язують із відносинами комерційного представництва (торгівля на товарній і фондовій біржі, морське агентування тощо), у цих випадках ідеться про посередницькі договори, що врегульовуються як положеннями чинного ЦК України, так і ГК України, зокрема: посередництво при здійсненні біржової торгівлі (діяльність біржових брокерів); посередництво під час страхової діяльності (діяльність страхових агентів та страхових брокерів; посередництво у туристичній сфері тощо.

Агентський договір своїм походженням зобов'язаний англо-американському праву, в якому договір отримав розповсюдження як договір, який опосередковує відносини представництва. У країнах загального права під представництвом розуміється «правовідношення, в якому одна особа (агент) представляє іншу особу (принципала) і уповноважена вчинювати дії для останнього». Під агентом розуміють комісіонера, торгового представника, брокера або страхового агента, тощо [2, с. 39].

Главою 4 ГК України визначено, що господарська комерційна діяльність є підприємницькою. Таким чином, актами законодавства врегульовано відносини у сфері агентської діяльності (комерційного представництва), зокрема нормами Господарського кодексу України. Цю ж позицію підтвердив і суд, який при розгляді справи дійшов висновку, що, оскільки агент не є суб'єктом господарювання, агентський договір № 1/09 від 1 липня 2009 р., укладений між ним та принципалом (який має статус фізичної особи-підприємця), суперечить вимогам ст. 55, 295 ГК України [3, с.90 -92].

Комерційний агент діє в інтересах принципала. Слід погодитися з думкою Слободянюк В.П. про те, що агентські договори, а також подібні до них договори доручення та комісії, нерідко використовуються як удавані, за якими насправді стоїть інша домовленість сторін і інша господарська операція. З метою виявлення такого «удаваного» посередництва, також слід розглянути питання вдосконалення агентських договорів. Недоопрацювання оформлення агентського

договору, зокрема, відсутність у ньому всіх істотних умов відповідно до чинного законодавства, може призвести до визнання агентського договору недійсним, що має наслідком понесення збитків усіма сторонами таких агентських відносин [4, с. 201].

У відповідності до ст. 300 ГК України комерційний агент повинен особисто виконати дії, на які він уповноважений суб'єктом, якого він представляє. Якщо агентським договором не передбачено інше, комерційний агент не може передавати на свій розсуд іншим особам прав, якими він володіє в інтересах того, кого він представляє. Предметом агентського договору є послуги, які породжують юридичні наслідки та сприяння в наданні таких послуг, тобто фактичні послуги.

Розмежовуючи юридичні і фактичні дії представника, необхідно зосередити увагу на вольовому характері та правових наслідках вчинення цих дій. Зокрема, здійснення фактичних дій представником не залежить від його волі та не породжують настання правових наслідків, а лише допомагають під час вчинення юридичних дій. Здійснення ж юридичних дій завжди пов'язане з вольовим характером та настанням для довірителя юридичних наслідків (виникнення прав та обов'язків у результаті реалізації делегованих повноважень під час укладення ліцензійного договору чи договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Що до професійного досвіду комерційного представника як кваліфікуючої ознаки, то дана ознака впливає зі змісту ч. 1 ст. 243 ЦК України. Дії представника, спрямовані на виконання своїх обов'язків за відповідним договором, пов'язані із професійними знаннями та засновані на досвіді фінансового і комерційного характеру, а отже, вони мають комерційну цінність.

Специфіка договорів у сфері підприємницької діяльності, які укладає комерційний представник від імені та за рахунок довірителя, потребує професійного рівня, який у сукупності передбачає: вимоги до освіти; систему знань і навичок, набутих під час здійснення професійної діяльності. Зазвичай професійний рівень комерційного представника підтверджує окремий документ дозвільного характеру, а саме дозвіл, ліцензія, свідоцтво та ін. [5, с. 47–48].

Варто зауважити, ст. 299 ГК України врегульовано монополюльні і монополюльні агентські відносини. На думку Проценко В.В. однією з особливостей правового регулювання відносин, що виникають із агентського договору, спрямованих на захист інтересів сторін договору, є положення про монополюльні та монополюльні агентські відносини. Агентський договір при включенні до нього застереження про конкуренцію має містити чітку вказівку на характер дії, що становить зміст суб'єктивного права управомоченої сторони, якщо ні,

то зобов'язання з негативним змістом, будучи сформульованим у вкрай загальному вигляді, стає так званим «приватним обмеженням дієздатності» і тому не підлягає захисту [6, с. 106].

Варто зазначити, що до 1992 року комерційне посередництво розглядалося як злочин (стаття 151 Кримінального кодексу «Комерційне посередництво» передбачала досить сувору міру покарання, і була виключена на підставі відповідного Закону України від 07.07.1992 р.). Зміна економічної та політичної ситуації зумовило переведення цього виду діяльності в площину підприємництва, а як господарсько-правовий інститут, з'явився лише з прийняттям ГК України [7, с. 9].

Посередницькі договори є досить поширеними договорами, адже вони є договорами, за якими одна сторона вчиняє дії від імені та в інтересах іншої особи, яку він представляє. Тобто, вони допомагають набувати та/або реалізовувати права та обов'язки іншим особам.

Посередницький договір – це договір спрямований на надання послуг направлених на зміну суспільних відносин, а посередництвом є, як правило, добровільна діяльність. Посередницькі відносини є зобов'язальними правовідносинами, які засновані на договорах. Якщо це поздоговірне уповноваження особи діяти на користь третьої особи, то це представництво [7, с. 4–5].

Отже, у даній доповіді проаналізовано окремі аспекти правового регулювання агентського договору, права та обов'язки сторін, досліджено характерні ознаки та недоліки правового регулювання агентського договору. Дана проблематика є актуальною і потребує свого подальшого дослідження.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
2. Кирпа Ю. В. Співвідношення представництва та агентського договору за законодавством України та країн ЄС. *IV Міжнародна науково-практична конференція*. м. Харків 22–23 лютого 2018 року. 2018. С. 39–43.
3. Місяць А. П. Правова природа агентського договору. *Університетські наукові записки*. 2017. № 63. С. 87–94.
4. Слободянюк В. П. Особливості правового регулювання агентського договору в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2020. № 3(9). С. 196–205.

5. Грабовий О.А. Поняття договору комерційного представництва. *Право і суспільство*. 2018. № 3. Ч. 2. С. 44–50.

6. Проценко В. В. Особливості законодавчого регулювання агентського договору в Україні та республіці Молдова: порівняльно-правовий аналіз. *Приватне право і підприємництво*. 2023. № 12. С. 103–107.

7. Добкіна К. Р., Куліш С. В. Правове регулювання посередництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Dictum factum*. 2022. № 1. С. 3–16.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-21>

CONCERNING THE CONCEPT AND SIGN OF STATE SUPPORT

ЩОДО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАК ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ

Kubrak H. O.

*Postgraduate Student at the Department
of Economic Law and Process
National University
"Odesa Law Academy"
Odesa, Ukraine*

Кубрак Г. О.

*аспірант кафедри господарського
права та процесу
Національний університет
«Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Державна підтримка є важливою господарсько-правовою категорією, комплексного характеру, яка характеризує різноманітну допомогу суб'єктам господарювання, у тому числі суб'єктам малого та середнього підприємництва. Особливо зазначена допомога важлива та доречна в умовах воєнної економіки, адже велика частка суб'єктів малого та середнього підприємництва опинилася у стані неплатоспроможності, який є шляхом до банкрутства. Саме нині, на думку радниці голови Асоціації міст України О. Продан, держава зобов'язана ухвалити на рівні закону спрощені правила ведення бізнесу, серед яких мають бути прозоре оподаткування, мінімальне регулювання, а також скасування більшості регулювань на території України після перемоги. Адже тільки 22% бізнесу продовжили працювати в тих обсягах, які були до початку повномасштабного вторгнення. Всі решта в тій чи іншій формі зменшили своє виробництво, зменшили продажі вироблених товарів чи послуг [1].

Державна підтримка є предметом чисельних наукових дискусій та в законодавстві визначена через поняття «державна допомога». Так,